

5.2 REAKTIOLÄMMÖN LASKEMINEN JA KOKEELLINEN MÄÄRITTÄMINEN

TNE/ 2020

Kemialliset reaktio – Aina sidoksissa

Energia – Termokemiaa - Muutokset

- A. Alkuaineiden olomuodoksi tulkitaan niiden pysyvin olomuoto huoneenlämmössä ja normaalipaineessa.
- B. Määritelmän mukaan alkuaineen pysyvimmän olomuodon muodostumislämpö on nolla.
- C. Kun tiedetään tarkasteltavan reaktion lähtöaineiden ja reaktiotuotteiden muodostumislämmöt (ΔH_f):

$$\Delta H_{\text{reaktio}} = \sum \Delta H_f (\text{reaktiotuotteet}) - \sum \Delta H_f (\text{lähtöaineet})$$

missä

$\sum \Delta H_f$ (reaktiotuotteet) = reaktiotuotteiden muodostumislämpöjen summa

ja

$\sum \Delta H_f$ (lähtöaineet) = lähtöaineiden muodostumislämpöjen summa.

Sidosenergia

Reaktion entalpiamuutos voidaan laskea myös taulukoitujen sidosenergia-arvojen avulla.

Sidosenergia kuvaa sitä energiamäärää (kJ), joka tarvitaan katkaisemaan yksi mooli tiettytyyppisiä kovalenttisia sidoksia.

Sidosenergiaa vastaava määrä energiaa puolestaan vapautuu, kun **ylsi mooli tarkasteltavia sidoksia muodostuu**.

Huom!

Taulukoidut sidosenergian arvot ovat keskimääräisiä arvoja.

Lisäksi taulukkoarvot viittaavat aina **kaasumaisiin** aineisiin.

(Sidosenergioiden avulla laskettu entalpiamuutos ei välttämättä ole siksi aivan tarkka, ja se voi poiketa muodostumislämpöjen avulla lasketusta arvosta.)

Reaktion entalpiamuutos ΔH saadaan ratkaistua, kun lähtöaineiden sidosten katkeamiseen tarvittava kokonaisenergiämäärä $(+\sum(\text{lähtöaineiden sidosenergiat}))$ lasketaan yhteen reaktiotuotteiden muodostuessa vapautuvan kokonaisenergiämäärän kanssa $(-\sum(\text{reaktiotuotteiden sidosenergiat}))$

Näin ollen:

$$\Delta H_{\text{reaktio}} = [+ \sum (\text{lähtöaineiden sidosenergiat})] + [- \sum (\text{reaktiotuotteiden sidosenergiat})].$$

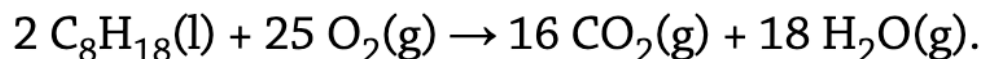
ESIMERKKI 2

Entalpiamuutoksen laskeminen sidosennergia-arvojen avulla

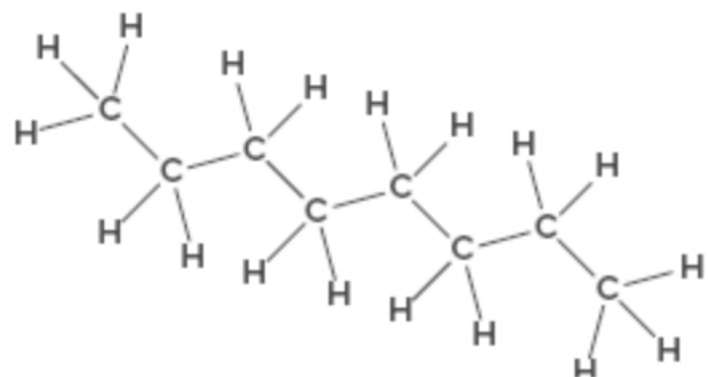
Laske entalpiamuutos, kun yksi mooli bensiinin pääkomponenttia oktaania palaa hiilidioksidiksi ja vedeksi.

RATKAISU

Oktaanin palamisreaktion tasapainotettu reaktioyhtälö on

Selvitetään, kuinka monta moolia erityyppisiä sidoksia lähtöaineissa ja reaktiotuotteissa on. Paras tapa on piirtää kunkin aineen sidosviivakaavat.

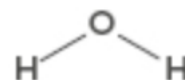
1 mol oktaania
7 mol C-C sidoksia
18 mol C-H sidoksia

1 mol happea
1 mol O=O sidoksia

1 mol hiilidioksidia
2 mol C=O sidoksia

1 mol vettä
2 mol O-H sidoksia

Huomioidaan reaktioyhtälön kertoimet ja lasketaan taulukkokirjan ilmoittamien sidosenergia-arvojen avulla, kuinka paljon energiaa tarvitaan lähtöaineiden kaikkien sidosten katkaisemiseen (endoterminen vaihe).

Lähtöaineiden sidokset

Sitoutuva energiamäärä

2 · 7 mol	C-C sidoksia	+(14 mol · 348 kJ/mol) = +4 872 kJ
2 · 18 mol	C-H sidoksia	+(36 mol · 412 kJ/mol) = +14 832 kJ
25 · 1 mol	O=O sidoksia	+(25 mol · 496 kJ/mol) = +12 400 kJ
Yhteensä		+32 104 kJ

Lasketaan samalla tavalla, kuinka paljon energiaa vapautuu reaktiotuotteiden sidosten muodostuessa.

Reaktiotuotteiden sidokset		Vapautuva energiamäärä
16 · 2 mol	C=O sidoksia	-(32 mol · 743 kJ/mol) = -23 776 kJ
18 · 2 mol	O-H sidoksia	-(36 mol · 463 kJ/mol) = -16 668 kJ
		Yhteensä -40 444 kJ

Lasketaan yhteen sitoutuva ja vapautuva energiamäärä, jolloin saadaan

$$\Delta H_c = (+32\,104\text{ kJ}) + (-40\,444\text{ kJ}) = -8\,340\text{ kJ}.$$

Tasapainotetun reaktioyhtälön perusteella tämä entalpiamuutos on 2 oktaanimoolia kohti.

Kysytty entalpiamuutos on $\Delta H_c = \frac{-8\,340\text{ kJ}}{2\text{ mol}} = -4\,170\text{ kJ/mol}$

Vastaus: $\Delta H_c = -4\,170\text{ kJ}$

Lämpömäärä ominaislämpökapasiteetilla – REAKTIOLÄMPÖ kalorimetrissä

Entalpiamuutos ratkaistaan kalorimetrisestä mittauksesta saatujen tulosten avulla suureyhtälöstä:

$$\Delta H = c \cdot m \cdot \Delta T$$

missä

$$c = \text{veden ominaislämpökapasiteetti} \left(c = 4,19 \frac{\text{kJ}}{\text{kg} \cdot \text{K}} \right) \text{ (taulukkokirjasta)}$$

m = kalorimetrissä olevan liuoksen massa (kg)

(veden tai liuoksen tilavuus muutetaan massaksi käyttämällä puhtaan veden tiheyden arvoa)

ΔT = reaktion aikana havaittu suurin lämpötilan erotus (K).